

SJÖFARTSVERKET

Exportenheten

Handläggare direkttelefon

Willand Ringborg, 011-19 12 49

Datum
2004-05-17

Ert datum
2004-02-18

Regeringen
Försvarsdepartementet

103 33 Stockholm

Vår beteckning
010302-04-01381

Er beteckning
Fö2003/2896/CIV

Yttrande över betänkandet Utveckling av området civil säkerhet inom Östersjöstaternas råd (SOU 2003:101)

Sammanfattning

Sjöfartsverket anser i likhet med utredningen att det säkerhetsfrämjande arbetet inom Östersjöstaternas råd (härefter CBSS) bör utvecklas och att ett svenskt initiativ är motiverat, utan att därför parallella strukturer där sektoriserat arbete pågår.

Sjöfartsverket tillstyrker i allt väsentligt utredningens enskilda förslag, men anser att förslaget om gemensamt centrum för sjöinformation behöver underbyggas. Vad avser förslaget om teknikprogram saknar sjöfartsverket grund för ställningstagande.

Förslaget om skydd och utveckling av rättstaten är begränsat till brottsbekämpning, medan området som sådant kan definieras som betydligt vidare. Det kan senare komma att behöva övervägas huruvida CBSS är ett forum för östersjöharmonisering av praxis och respekterad tillämpning.

Sjöfartsverket anser att det är angeläget att utredningens förslag om Kaliningrad utvecklas konkret.

Ett svenskt initiativ att utveckla CBSS gemensamma agenda bedöms också från utgångspunkten av de svenska insatserna i säkerhetsfrämjande åtgärder i regionen. Sverige bör också fortsättningsvis hålla kvar sin ambition, särskilt i regionala strukturer också innefattande de nya EU-länderna.

Allmänt

Inom ramen för arbetet inom CBSS har området civil säkerhet omfattats av ett förhållandevis starkt engagemang från svensk sida. Sverige innehade rollen som "Lead Nation" under ett antal år varefter denna roll övergick till annan nation. Sjöfartsverket delar den grundläggande värderingen som kommer till uttryck i utredningsdirektiven och utredningens förslag att området civil säkerhet inom ramen för CBSS är viktigt och angeläget att driva vidare. Sjöfartsverket välkomnar således inriktningen att Sverige tar initiativ att stödja och vitalisera CBSS arbete på området, också med att fördjupa och förnya agendan.

Området ifråga för utredningen – civil säkerhet – är ett dessvärre glidande begrepp som kan omfatta vida områden av samhällslivet. Utredningen har därvid fått göra en tolkning av, och avgränsningar för, uppdraget. En betydelsefull sådan avgränsning är att de förslag utredningen behandlar i första hand bör avse sådana delområden som idag bara i begränsad omfattning hanteras av existerande myndigheter och organisationer.

Sjöfartsverket anser att en sådan avgränsning i vad CBSS har att hantera inom området civil säkerhet är viktig att upprätthålla. På områden där samarbetsstrukturer är etablerade bör inte CBSS upprätta parallella strukturer, t ex inom HELCOM:s mandat. Sedan är det naturligtvis CBSS obetaget att – som regeringschefernas i Östersjöstaterna forum – att i CBSS namn uttrycka för östersjöländerna gemensamma politiskt motiverade prioriteringar.

Civil säkerhet – ett betydelsefullt samarbetsområde inom CBSS

Civil säkerhet har sedan ett antal år varit ett samarbetsområde inom CBSS där Sverige haft ett betydande intresse och från svensk sida unilateralt tagit initiativ till och finansierat ett antal insatser och regionala projekt. Detta har skett bl a finansierat över anslaget säkerhetsfrämjande insatser. Således har ett stort antal svenska myndigheter medverkat i konkret genomförande av praktisk politik, för sjöfartsverkets del i ett antal, landvisa och subregionala, projekt. Dessa har naturligt anslutit till två av de programområden inom civil säkerhet som CBSS angivit, räddningstjänst och övervakning. Sjöfartsverket bedömer att ett förtroendeskapande, fortsatt och uthålligt engagemang inom civil säkerhet i östersjöområdet är betydelsefullt för hållbara samarbetsstrukturer och livsbetingelser för människorna i regionen.

Datum
2004-05-17

Vår beteckning
010302-04-01381

Sjöfartsverkets ställningstagande till utredningens förslag

Institut för utveckling av civil säkerhet

Sjöfartsverket tillstyrker generellt grundläggande kunskapsuppbyggnad, forskning och undervisning på området civil säkerhet på det område förslaget avser – krishantering. Förslaget utpekar, med argumentet att lokalisering bör ske till de baltiska staterna, Tartu Defence College som lokalisering. Sjöfartsverket önskar framhålla att förslaget bör förtydligas och kompletteras med en beskrivning av ett östersjöregionalt forskningsnätverk institutet förutsätts samverka med – allt för att förslaget inte skall bli geografiskt isolationistiskt och underkritiskt till volym.

Gemensamt centrum för sjöinformation i Östersjöregionen

Förslaget bygger på att förutsättningen att om personal från samtliga östersjöländer samlokaliseras ökar effektiviteten. Samtidigt ska det föreslagna centrat inte engageras i den sjöövervakning som är respektive lands nationella ansvar, eller på något sätt ingripa i den samverkan i Östersjön som sker i enlighet internationella konventioner, regionala överenskommelser eller rekommendationer. Centrats uppgifter skulle således vara mer långsiktiga i att utvärdera insatser och ge förslag till utveckling av samarbetet.

Förslaget är tvådimensionellt, dels regional geografisk integrering, dels integrering över de samhällssektorer som hanterar civil sjöinformation av olika slag. Båda är problematiska. Vad avser integrering över sektorer har för Sverige kustbevakningen ett uppdrag att samordna och vidarebefordra sjöinformation till civila avnämare. Nu föreliggande förslag är emellertid begränsat till att omfatta personal med kompetens inom områdena fiskeri-, gräns- och kustbevakningskontroll och i just detta avseende torde kustbevakningens erfarenhet ges vikt vid den ev fortsatta utformningen av detta förslag.

Den regionala integreringen är likaledes problematisk. Det tillhör undantagen att – som i fallet Sverige – en myndighet har en samordningsuppgift. Och oavsett detta, i varje sektor för sig föreligger regionala och bilaterala samarbetsstrukturer som inte lämpligen sidoordnas andra (t ex sjöräddning, oljebekämpning, isbrytning, AIS-information m fl).

Således, förslaget om östersjögemensam sjöinformation bör, såvida det skall framföras i CBSS-sammanhang, arbetas igenom ytterligare.

Teknikprogram för säkerhet i Östersjöregionen

Utredningen har inte närmare penetrerat vad ett program för säkerhetsforskning inom CBSS område bör omfatta. De frågeställningar utredningen anger erfordrar ytterligare konkretiseringar och överväganden. Sjöfartsverket tar därför här inte ställning till förslagets genomförbarhet.

Datum
2004-05-17

Vår beteckning
010302-04-01381

Skydd och utveckling av rättsstaten

Rättstatens skydd och medborgarnas okränkbarhet är något av kärnan i begreppet civil säkerhet. Häri inbegrips frågor om staternas suveränitet, hävdandet av medborgerliga rättigheter mm. Utredningens förslag berör närmast frågor om bekämpning av gränsöverskridande brottslighet och en institutionalisering av arbetet till Rättshögskolan i Riga.

Sjöfartsverket tillstyrker. I enlighet med vad som anförts under förslaget om Institut för utveckling av civil säkerhet ovan bör ett motsvarande nätverk med stödjepunkter utanför institutionen i fråga etableras för medagerande i influens och spridning av resultat.

Ett fenomen som accentuerats alltmer som hot mot rättsstaten och medborgarna är internationell terrorism. Vad avser skydd av sjöfarten implementeras nu internationellt det ikraftsatta tillägget till SOLAS-konventionen och den antagna International Shipping and Port Security Code (ISPS-koden). För EU-området sker härvid ytterligare en harmonisering.

Östersjöområdet betraktas allmänt som en säker region, samtidigt som det inte kan bortses från att t ex den internationella färjetrafiken och kryssningstrafiken i Östersjön är betydande. Det är ett starkt gemensamt intresse för strandstaterna att vidmakthålla en god praxis och respekterad tillämpning av koden, och vidare en så långt möjligt uniform tillämpning åtminstone i den trafik som berör länderna i fråga. Det kan komma ifråga, vid de uppföljningar av kodens tillämpning som förutses komma, att regional harmonisering bör eftersträvas. Detta skulle då kunna infogas i, eller förstärkas av, CBSS engagemang.

Förstärkning av CBSS sekretariat

Förslaget tillstyrks.

Målinriktat kunskapsutbyte

Östersjösamarbete i dess olika former – inte minst inom CBSS – har givit de deltagande länderna erfarenheter som är relevanta för andra bassängregioner. Utöver de regioner som anges, t ex Svarta Havet, kan möjligen också Barents hav tilläggas. De länder som omfattas av Barentssamarbetet är också engagerade i CBSS vilket rimligen talar för ett sådant utbyte. Förslaget tillstyrks.

Kaliningrad

Ryssland intar som enda icke EU-medlem runt egentliga Östersjön en särställning samtidigt som Ryssland är en betydelsefull aktör inom CBSS-arbetet. Exklaven Kaliningrad av har en specifik östersjöidentitet och står då

Datum
2004-05-17

Vår beteckning
010302-04-01381

i särskilt fokus i grannlandssamarbetet varför denna region också återkommande kommer upp. Så har också skett i utredningens förslag, dock utan att konkret förslag ställs, snarare exempel.

Internationella verksamheter som utgår från, eller arbetas upp via, Kaliningrad har inte sällan en spridningseffekt i övriga Ryssland – såväl som till grannländerna. Från en geopolitisk utgångspunkt i Östersjön är väsentligt att Kaliningrad uppfattas som, och uppfattar sig självt som, en aktör och en roll i grannskapssamarbetet i östersjöregionen. Utredningen är på rätt spår, men fullföljer inte detta till att ge förslag.

Två av utredningsförslagen i övrigt har tydligt utpekade orter och institutioner till vilka verksamheter föreslås förläggas i Estland och Lettland. Sjöfartsverket instämmer i principen om spridning av aktiviteter i civil säkerhet och deras hemmahörighet, och anser att denna tankegång bör fullföljas med att förslag utvecklas om att basera motsvarande i Ryssland, företrädesvis då Kaliningrad.

Avslutning

Sjöfartsverket instämmer – som framgått av det föregående – i utredningens generella förslag i vitalisera och fördjupa det säkerhetsfrämjande arbetet inom CBSS och att Sverige i detta forum söker nå framgång för goda sådana förslag. Det kan då inte bortses från att trovärdigheten delvis kopplas till Sveriges eget säkerhetsfrämjande arbete med sina grannar, dvs att det mångåriga arbetet från svensk sida fortsätter med obruten ambition. De möjligheter som Sida har för att stödja sådana insatser – efter de nya ländernas EU-anslutning och därmed utfasning från svenskt stöd – bör behållas i de regionala Östersjöstrukturer som också fortsättningsvis bör omfatta Ryssland men även inkludera Polen, Estland, Lettland och Litauen.

I beslutet av detta ärende, som avgjorts av generaldirektören Jan-Olof Selén, har deltagit sjösäkerhetsdirektören Johan Franson, avdelningschefen Lars Vieweg och avdelningsdirektörerna Ulf Hallström, Rolf Zetterberg och Willand Ringborg, den senare föredragande.

Jan-Olof Selén

Willand Ringborg